

Stanovisko KSZ ČR k návrhu zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech

(předložen Ministerstvem spravedlnosti v květnu 2016)

Obecně k návrhu úvodem

Navrhovaný zákon místo toho, aby postupoval osvědčeným způsobem tak, jako tomu je u samosprávných komor (advokátní, exekutorská, notářská) se vydal cestou pokusu o vlastní výkon dozoru, a to dokonce v podobě věcného přezkoumávání znaleckých posudků. Důvodová zpráva se nijak touto problematikou nezabývá, jako by varianta samosprávné znalecké komory vůbec neexistovala. A to přesto, že by došlo ke značné úspoře nákladů, neboť by řada procesů, které mají vykonávat soudy a ministerstvo, byla v gesci Znalecké komory stejně, jako tomu je např. u Advokátní komory, navíc zde podpořeno širokým spektrem oborů a odvětví, na které zkrátka státní aparát, natož Msp stačit nemůže a když, tak za cenu neúměrných nákladů.

Jednou z hlavních myšlenek zákona je to, že stát bude podle tohoto zákona posuzovat věcnou správnost znaleckého posudku, a to tak, že každých pět let výkonu znalecké činnosti přezkoumá 3 posudky. Soudy a ministerstvo budou provádět při zhruba 10 000 znalcích a frekvenci jednou za 5 let celkem 2 000 přezkumů na jeden rok, což při 14 krajích a ministerstvu připadá na 1 kontrolní orgán průměrně 133 posudků/rok. Představa (dle DZ), že každý posudek bude zkontrolován za pouhé 3 hodiny, je zcela nerealistická a je projevem buď naprosté formálnosti, nebo – s vyšší pravděpodobností – předpokladu selektivního přezkumu v důsledku osobního zájmu, medializace, neodbytného stěžovatele, apod.

Krom toho je třeba říci, že v řadě případů ani neexistuje „jeden správný názor“ a znalci se mohou ve svých posudcích lišit, aniž by některý z nich byl nutně nesprávný. Někdy ani na většinovém přístupu nelze založit jisté prokázání správnosti – je všeobecně známo, že existovaly posudky 3 špatné proti 1 správnému, což se prokázalo následně. Přezkoumávat posudky podle principu, že „komise ví vše“, je, zejména v oborech, které nejsou tak poměrně jednoduše koncipovány, jako např. oceňování, velmi obtížné a uvažovaný časový fond je k tomu zcela nedostačující.

Značná část toho, co má znalec splňovat (seznam oborů a odvětví a podmínky odborné způsobilosti; způsob vykonání zkoušky, její formu a průběh; způsob vykonání rozdílové zkoušky, její formu a průběh; minimální limit pojistného plnění z pojištění znalce; podrobnosti týkající se způsobu podání znaleckého posudku; podrobnosti o vedení evidence; odměna se určí dle příslušných ustanovení tohoto zákona a vyhlášky; podrobnosti o výši a způsobu určení odměny) je přesunuta do vyhlášky, kterou v podstatě může ministerstvo to, co je z hlediska skutečného provádění zákona nejpodstatnější, nastavit podle vlastního uvážení a bez možnosti větší korekce. Toto by však mělo být zásadně upraveno zákonem, nikoliv jen podzákonnou normou. Proto také není návrh zákon dostatečně přezkoumatelný, protože klíčové principy a prvky jsou uvedeny pouze obecně s odkazem na vyhlášky předložené v neúplném, nesystémovém a dosud plošně kritizovaném znění.

Podle některých ustanovení zákona se stát vměšuje a to dokonce pod hrozbou sankce do soukromoprávních vztahů, což mu v daném státním zřízení nepřísluší.

Řada ustanovení je nelogických, nepřiměřených nebo si navzájem odporují a bohužel to tak činí z návrhu soubor nepoužitelného materiálu, který je nutné odmítnout!

Předložený návrh zákona navazuje na anomálie, které vznikly za socialismu koncem 50. a 60. let minulého století v organizaci znalecké činnosti a odměňování, a bohužel dále je rozvíjí. K objasnění tohoto tvrzení je třeba provést malý exkurs do předchozí úpravy znalecké činnosti, který je proveden závěrem pro seznámení s věcí.

K dalšímu okruhu zásadních námitek po jednotlivých bodech:

I.

Zákon stanoví, že znaleckou činnost mohou kromě znalců a znaleckých ústavů vykonávat také znalecké kanceláře. Tyto kanceláře mají nahradit současné znalecké ústavy zapsané v I. oddíle seznamu znaleckých ústavů. **Tyto znalecké kanceláře je třeba ze zákona vyškrtnout.**

Odůvodnění:

V současných znaleckých ústavech, které se mají přejmenovat na znalecké kanceláře, jsou jako jednatelé sice zapsáni někdy znalci, jindy ovšem také často osoby, které znalci nejsou (dále jen „neznalci“). Znalecké posudky takových ústavů (příště kanceláří) velmi často zpracovávají neznalci a ti jednatelé, někdy znalci, jindy neznalci to jen podepisují. A proto podle toho vypadá ta kvalita. Existuje případ, že takový ústav (příště kancelář) má oprávnění pro obor ekonomika, odvětví ceny a odhady s rozsahem znaleckého oprávnění pro oceňování nemovitostí. V tomto ústavu ovšem není ani jeden znalec, který má oprávnění pro oceňování nemovitostí, ale umí ocenit např. jen kůže. A ministerstvo si v tom neumělo, resp. neumí udělat pořádek a lze předpokládat, že si pořádek nedokáže zjednat ani v budoucnosti. Existuje důvodné podezření, že např. v jiném takovém ústavu pracuje jen jeden znalec, který nemá žádné zaměstnance v pracovním poměru a ani žádné společníky nebo členy takového ústavu. Tento znalec má tak dvě znalecké pečeti (jako znalec a jako znalecký ústav). Ministerstvo totiž nijak adekvátně neprověřuje údaje, které mu takové ústavy (příště kanceláře) sdělují o svých členech, zaměstnancích atd. Pouze jim slepě věří. Čili zde se takovým ústavům může relativně dobře vyplácet lhaní.

Tyto privátní znalecké ústavy se vyrojily jako houby po dešti po roce 1989 pod pseudopotřebou velké privatizace, která již dávno skončila, a to ze dvou důvodů. Jednak si mohly několik let účtovat za práci odměnu, která nebyla stanovena prováděcí vyhláškou k zákonu pro znalce. A jednak znalci v takovém ústavu měli vlastně dvě razítka (správně pečeti). Jedno svoje a jedno ústavní. Kdyby se jim náhodou přihodilo, že jim jedno razítko bude odebráno, tak jim zůstane ještě to druhé. Kromě toho si tito znalci najímali pro vypracování znaleckých posudků nezalce, často z řad neúspěšných žadatelů o znalecké oprávnění nebo znalce již odvolané, kteří byli ochotni posudek vypracovat. Znalec to pak jen podepsal a vyúčtoval příslušné znalečné, z něhož něco tomu zpracovateli odsypal. A podle toho pak takové znalecké posudky vypadají.

Nabízí se tedy logicky otázka: *Je účelné, aby existovaly tyto znalecké kanceláře, které jsou nejen svou četností doslova českým unikátem v zemích EU?*

Odpověď zní:

Není, protože dva nebo i více znalců mohou nyní a budou moci i nadále společně vypracovat jeden znalecký posudek. A k tomu nepotřebují žádnou znaleckou kancelář. Ministerstvo pak bude mít méně starostí a práce se správou znalecké činnosti, když bude kontrolovat jen znalecké ústavy.

II.

Návrh zákona zrušuje ustanovení § 127a OSŘ. S tím je třeba zásadně nesouhlasit!!!

Odůvodnění:

Ustanovení § 127a OSŘ je naopak velmi pozitivní a umožňuje účastníkům řízení účinnou obranu proti vadným znaleckým posudkům jiných znalců a dokonce i znaleckých ústavů, jak lze doložit i judikáty Nejvyššího soudu. Účastníci řízení si tyto jimi vyžádané posudky sami platí, takže stát má takové posudky zadarmo. Není tedy pravda, že § 127a způsobuje zvýšené náklady státu. Pokud se soudce nedokáže vypořádat se dvěma nebo více odlišnými znaleckými posudky a neumí zjistit, který posudek je správný, tak by se měl živit jinou činností. Přesto zůstává nadále v zákoně zachován naprosto absurdní stav, že takový soudce rozhoduje o znalečném, kterému naopak rozumí hned a nejlépe, což je přece absolutní nesmysl. A i tak se to nepodařilo dosud ze zákona a ani z prováděcí vyhlášky vymýtit.

Lékem na neschopnost některých soudců zhodnotit i diametrálně odlišné znalecké posudky je „hot tubbing“. Tento způsob projednávání přišel do Evropy před několika lety z Austrálie. Spočívá v diskusi mezi znalci v soudní síni. Každý ve věci zúčastněný znalec má právo klást otázky ostatním znalcům a soudce tomu zpravidla jen přihlíží a do diskuse příliš nezasahuje. Po jejím skončení pak dá zpravidla na názor znalce, který jej více přesvědčil. Náklady státu na znalecké posudky jsou přitom nulové, protože znalce si platí účastníci řízení. Stačilo by jen trošku změnit OSŘ a umožnit diskusi znalců v soudní síni. Tím by se zjednodušilo, zkrátilo a zlevnilo celé soudní řízení. A soudcům by to výrazně usnadnilo práci. Jenže na ministerstvu to dosud nikoho asi nenapadlo, ačkoliv v zahraničí se to již začíná prosazovat.

III.

§ 15 stanoví povinnost znalců být pojištěni. Minimální limit pojistného plnění má stanovit ministerstvo vyhláškou. Ministerstvo uvádí, že v roce 2014 stát vyžádal 78 568 posudků a že za ně zaplatil 175 397 360 Kč, tj. průměrně 2 232 Kč za jeden posudek. Podle údajů ministerstva (viz RIA) v roce 2014 celkem 5 391 znalců (tj. 53,2%) z celkového počtu 10 128 znalců vypracovalo 0 až 5 posudků za rok. Za 5 posudků si tedy tito znalci vydělali průměrně cca 11 000 Kč superhrubé odměny, kterou musejí zdanit a zaplatit zdravotní a sociální pojištění. A po tom „úžasném“ zvýšení odměny o 200 Kč/h tito znalci vydělají za 5 posudků ročně cca 20 000 Kč superhrubé odměny a za 0 až 4 posudky ještě méně.

Ministerstvo v prováděcí vyhlášce předpokládá, že se znalec bude muset pojistit minimálně na 1 000 000 Kč za roční pojistné cca 3000 až 3500 Kč. A to si opravdu ministerstvo myslí, že za těchto podmínek bude těch více než 50% znalců ochotno pokračovat ve své činnosti? Existuje mnoho znalců, kteří za několik desítek let své činnosti žádné pojištění znalce nepotřebovali a ani v budoucnu se nehodlají pojišťovat. Přitom nepatří mezi znalce s 0 až 5 posudky ročně. Lze předpokládat, že takových znalců bude podstatně více, než si ministerstvo myslí. Takže v případě, že bude návrh zákona přijat, dojde velmi brzy k vyhynutí znalců v ČR. Kvalitní odborníci nebudou mít zájem nechat se stále urážet dehonestujícími odměnami (dnes max. 350 Kč/h, za což se dítě učí pinkat přes síť, jak nedávno napsal známý chirurg pan prof. Pařko), neboť jim to není zapotřebí, když se lépe užívají jinou prací. Cožpak to je tak těžké pochopit? Zajímá Msp reálný mzdový náklad odborníka ve státní sféře?

Pokud by tedy mělo být pojištění povinné, tak zcela jednoznačně by garanci jistoty, rozsahu, spolehlivosti a ekonomické výše pojistného mělo u určené pojišťovny garantovat ministerstvo, které by toto povinné penzum pojistného tudíž mělo za znalce uvedené na svém seznamu i platit, protože pokud si resort doposud usurpuje veškeré rozhodování o znalcích, pak logicky nic jiného není a ani nemůže být na pořadu dne, když chybí např. snaha o prosazení profesní Komory soudních znalců ze zákona.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/123/ES o službách na vnitřním trhu v Článku 23 definuje „pojištění profesní odpovědnosti“ jako „pojištění uzavřené poskytovatelem ohledně možných závazků vůči příjemcům a případně vůči třetím stranám, jež vznikají při poskytování služby“, tedy nikoliv „v souvislosti s poskytováním služby“.

IV.

Je třeba se ještě pozastavit nad odměnami znalců, jak jsou navrženy ve vyhlášce. Je navržena odměna 300 až 550 Kč/h pro všechny obory kromě oboru zdravotnictví, kde je navrženo 400 až 650 Kč/h. To si navrhovatelé těchto sazeb myslí, že znalecké posudky znalců ve stavebnictví, kteří posuzují havárie staveb, nebo v dopravě, kteří posuzují složité dopravní nehody, a to v obou případech s dopadem na životy lidí, jsou méně náročné než posudky zdravotníků? Je to jen další rozšiřování kastovníctví mezi znalci, které bylo zavedeno od roku 2003 paušálními odměnami za provádění pitev.

V.

A tím jsme se dostali k perle celého návrhu. Od roku 2003 znalci provádějící pitvy účtují za výkon pitvy 6500 Kč a k tomu další částky za úkony spojené s pitvou. Málokdo však kromě tehdejší lobby patologů dnes již ví, proč byly tyto paušální odměny tenkrát stanoveny. Úkon pitvy honorovaný těmi 6 500 Kč trvá přibližně 1 až 3 hodiny podle složitosti. Podle nového návrhu se částka 6 500 Kč zvyšuje na 9 000 Kč. To znamená, že za vlastní úkon pitvy obdrží znalec 3000 až 9000 Kč/h. To si opravdu ministerstvo myslí, že znalec – lékař, který rozhoduje o lidských životech a léčí živé bytosti, má mít přibližně desetkrát menší odměnu než lékař, který „léčí“ mrtvolu? Pokud ano, pak by se ministerstvo mělo přejmenovat na Ministerstvo nespravedlnosti.

Stále všude slyšíme požadavky na zvýšení platů. Stát ale údajně nemá dost peněz. Ministerstvo si asi myslí, že znalci budou radostně poskakovat, když jim přidá po 15 letech 200 Kč/h superhrubé odměny, o níž však budou nadále rozhodovat soudci. Někdy to vypadá, jakoby někteří soudci, ale většinou vyšší soudní úředníci nebo asistenti soudců soutěžili, kdo znalce v řízení pod regulovanou sazbou více oškube. Za nehoráznost vůči občanům této země, kteří se chtějí u soudu účinně bránit a kteří jsou ochotni do své obrany investovat své finanční prostředky, lze považovat návrh na zrušení osvědčeného § 127a OSŘ, díky němuž se mohou účastníci řízení bránit proti jakýmkoliv (i ústavním) znaleckým posudkům prostřednictvím svého odborníka, tedy vedle advokáta i znalce, kterého si sami velice rádi zaplatí. Bude-li umožněna v soudní síni výše zmíněná diskuse znalců mezi sebou („hot tubbing“), pak v takovém případě zcela nepochybně podstatně klesnou výdaje státu na znalecké posudky. A na to by měl přece velice slyšet především ministr financí. A velmi brzy se tak zjistí kvalita jednotlivých znalců. Ti špatní budou bez práce a o ty vynikající bude velký zájem. Podobně to přece dnes funguje v advokacii.

VI.

Ten, kdo formuloval v § 29 odst. 3 větu, že smluvní odměna musí být písemně sjednána před započítáním znalecké činnosti, nemohl nikdy žádný znalecký posudek vypracovat. Jak dlouho bude zpracování posudku trvat, záleží často na mnoha různých okolnostech, které nelze předem odhadnout. Proto takový nesmysl musí ze zákona zmizet, když tam ani v minulých padesáti letech nebyl a lze jej považovat za značně socialistický, protože představuje protiústavní omezování subjektů soukromého práva, kterým je bráněno jednat podle své vůle. Navíc údajný nepoměr je sankcionován jako přestupek podle § 36 odst. 1 písm. g) **Lze se více než důvodně domnívat, že toto ustanovení by bylo posouzeno jako protiústavní.**

VII.

Z dalších technicko-organizačních postřehů vad návrhu je možné uvést zejména toto:

Přestože součástí slibu znalce je jeho nezávislost, není součástí definice řádného výkonu znalecké činnosti. Přitom Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/123/ES o službách na vnitřním trhu zmiňuje povinnost zabezpečení nezávislosti a nestrannosti nutné pro vykonávání některých činností (viz Článek 24). Výkon funkce podle svého nejlepšího vědomí a svědomí je standardní součástí slibů v českém právu (např. slib poslanců, senátorů, prezidenta republiky, soudců atd.).

Stanovení pětileté lhůty pro podání další žádosti není důvodné, neboť žadatel musí opětovně splnit všechny podmínky, včetně úhrady správního poplatku.

Definování odpovědnosti za škody vzniklé z případných chyb při vedení seznamu znalců v návrhu zákona chybí. V Rakousku tato odpovědnost definována je.

Možnost prodloužení lhůty pro podání znaleckého posudku by měla být plně v kompetenci soudu.

Náležitosti znaleckého posudku by měly být standardní, stejně jako jejich řazení. Avšak navržená formulace týkající se příloh, která je uvedena v návrhu zákona, je nejednoznačná a v případě potřeby účelového napadení znaleckého posudku dává prostor k fabulacím na téma zajištění přezkoumatelnosti znaleckého posudku.

Navrhovaná elektronická podoba vedení znaleckých deníků je značně nestandardní, vyžadovala by další neodůvodněné náklady, narušuje důvěrnost informací vyplývajících z uzavřených smluv o dílo, porušuje povinnost znalce zachovávat mlčenlivost a není nijak ošetřena odpovědnost za škody vzniklé únikem informací z databáze. Jen příkladem: znalecké posudky bývají zpracovávány také pro policii v průběhu přípravného řízení. Poskytnutí těchto informací znalcem do elektronické databáze s přístupem mnoha osob a s neošetřenou možností úniku informací je kontraproduktivní. Proto je navrhováno zůstat u osvědčené praxe vedení papírových znaleckých deníků, do kterých má právo kdykoliv nahlédnout soud, který znalce jmenoval.

K záležitostem, které se týkají znaleckého je nezbytné přistupovat se znalostí předchozího vývoje, který je nastíněn v přílohovém závěru.

-V novém zákoně o znalcích by mělo být již upuštěno od formulací vzniklých koncem 50. let minulého století. Zálohy na zpracování znaleckého posudku jsou vybírány od účastníků řízení předem, takže poskytnutí přiměřené zálohy znalci nic nebrání.

-Navrhovaná úprava se opětovně snaží neodůvodněně postupovat v rozporu se Směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2011/7/EU o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích.

Opožděné výplaty znalečného nelze zdůvodňovat charakterem práce znalce, když v sousedním Rakousku, které je rovněž členskou zemí Evropské unie, platby znalcům ze strany orgánů veřejné moci probíhají v souladu se Směrnicí o postupu proti opožděným platbám.

V případě odvolání proti usnesení o přiznání znalečného je termín výplaty znalečného pro znalce zcela nepředvídatelný.

Odměna představuje pro znalce příjem za odvedenou práci. Jiné typy příjmů za odvedenou práci jsou standardně vypláceny měsíčně (např. mzdy a platy). Tomuto předpokladu odpovídají termíny pro úhradu nákladů, např. nájmu, telefonu, internetu, záloh na sociální a zdravotní pojištění, pojistného, splátek úvěrů a půjček, splátek hypoték, atd. Pro znalce je příjem ze znalečného dosud značně nejistý z hlediska výše a nepředvídatelný z hlediska termínu výplaty, a navrhovaná úprava chce tento stav zcela nepodloženě ještě dále prodloužit. Touto úpravou znalci vznikají značné těžkosti při plánování svého cash flow.

Směrnice o postupu proti opožděným platbám standardně počítá v obchodních transakcích se lhůtou splatnosti 30 kalendářních dnů. V případě opožděných plateb mají věřitelé automaticky nárok na úrok z prodlení a náhradu nákladů spojených s vymáháním. V případě znalců jsou lhůty pro úhradu znalečného závislé především na termínu nabytí právní moci usnesení o přiznání znalečného, nikoliv na datu odevzdání znaleckého posudku. Pokud orgán veřejné moci vydá usnesení o přiznání znalečného do 1 měsíce od předání znaleckého posudku, proti tomuto usnesení bude podáno odvolání, usnesení nabude právní moc třeba po dvou letech a znalec obdrží znalečné do 30 dnů od nabytí právní moci tohoto usnesení, vše proběhlo v souladu se zákonem. Znalec nemá nárok na úroky z prodlení a ani náhradu nákladů, které mu vznikly v souvislosti s opožděnou výplatou znalečného. Náklady vzniklé znalci s úhradou znalečného po několika měsících či letech tak ve skutečnosti zcela neopodstatněně a nespravedlivě krátí přiznanou znaleckou odměnu.

Jako přechodné ustanovení pro znalecké ústavy dosud zapsané v I. oddíle (v návrhu označené jako znalecké kanceláře) místo mnoha komplikovaných ustanovení doporučujeme další zpracování znaleckých posudků těchto ústavů přímo znalci (jednotlivě nebo společné posudky) s přímou a osobní odpovědností.

Konkrétní pozměňovací návrhy

1. Z názvu zákona se vypouští slova „znaleckých kancelářích“.
2. V § 1 se odst. 2 vypouští slova „kancelářích a“
3. V § 1 v odst. 3 se za slovy „odbornou péčí“ doplní slovo „nezávisle“ a slovo „stanovené“ se nahradí slovem „sjednané“.
4. V § 1 v odst. 4 se slova „; to platí i v případě, že znaleckou činnost vykonává ve znalecké kanceláři“ vypouští.
5. § 2 se zrušuje.
6. V § 4 odst. 1 se věta druhá zrušuje.
7. V § 5 odst. 1 se ve slibu znalce za slova „nejlepšího vědomí“ doplňují slova „a svědomí“.
8. § 6 se zrušuje.
9. V § 9 odst. 1 se v první větě vypouští slova „nebo právnická“.
10. V § 9 odst. 2 se v první větě vypouští slova „ministerstvo nebo“.
11. V § 9 odst. 3 se vypouští písm. c).
12. V § 9 odst. 6 se vypouští slova „ministerstva nebo“.
13. V § 9 se vypouští odst. 7.
14. V § 10 odst. 1 se vypouští slova „znaleckých kancelář“.
15. V § 10 odst. 3 se vypouští slova „nebo ministerstvo“.
16. V § 10 odst. 4 se vypouští slova „znalecká kancelář“ a „nebo ministerstvu“.
17. V § 11 se vypouští odst. 4; odst. 5 se označí jako odst. 4.
18. V § 12 odst. 1 se vypouští slova „, a právnickou osobu jako znaleckou kancelář, aniž by splnila podmínky uvedené v § 6 nebo 7“.
19. Z nadpisu § 13 se vypouští slova „, znaleckých kancelář“.
20. V § 13 odst. 1 se vypouští slova „, znalecké kanceláře“.
21. V § 13 odst. 1 se na konci doplňuje věta, která zní: „Za škody vzniklé z chyb při vedení seznamu odpovídá ministerstvo.“
22. V § 13 odst. 3 se vypouští slova „, znalecká kancelář“.

23. V § 14 odst. 1 písm. a) se vypouští slova „nebo název“.
24. V § 14 odst. 1 písm. b) se vypouští slova „; jedná-li se o znaleckou kancelář pak i jména znalců, prostřednictvím kterých znaleckou činnost v jednotlivých oborech, odvětvích a případně specializacích vykonává“.
25. V § 14 odst. 1 se vypouští písm. c); písm. d), e), f), g) h), i), j), k), l), m) se označí jako písm. c), d), e), f), g) h), i), j), k), l).
26. Zrušuje se § 14 odst. 1 písm. j) (dosavadní písm. k)
27. V § 14 odst. 1 písm. l) (dosavadní písm. m) se vypouští slova „; to platí i v případě, že byla pozastavena činnost některému ze znalců působících ve znalecké kanceláři“.
28. V § 14 odst. 2 se vypouští slova „, znalecká kancelář“.
29. V § 14 odst. 5 se slovo „jsou“ nahrazuje slovem „je“.
30. V § 14 odst. 5 se vypouští slova „, znalecká kancelář“.
31. V § 14 odst. 5 se vypouští slova „nebo ministerstvu“.
32. V § 14 odst. 6 se vypouští slova „, znalecká kancelář“.
33. V § 14 odst. 6 se vypouští slova „, znalecké kanceláře“.
34. V § 14 odst. 6 se vypouští slova „nebo ministerstvo“.
35. V § 15 odst. 4 se vypouští slova „jako by byla znaleckou kanceláří, jedná-li se o obchodní korporaci“.
36. Z nadpisu § 16 se vypouští slova „, znaleckých kanceláří“.
37. V § 16 odst. 1 se vypouští slova „v souvislosti s“ a za slovo „být“ se vkládají slova „skrze pojistku zřízenou Ministerstvem spravedlnosti“.
38. V § 16 se vypouští odst. 2; odstavce 3, 4 a 5 se označí jako odstavce 2, 3 a 4.
39. V § 16 odst. 2 (dosavadní odstavec 3) se vypouští slova „a podrobnosti o pojištění znalce, který je zaměstnancem, členem nebo společníkem znalecké kanceláře, a znalecké kanceláře“.
40. V § 20 odst. 1 se ve třetí větě vypouští slovo „výjimečně“ a ve čtvrté větě se vypouští „na žádost“.
41. V § 20 odst. 2 se vypouští slovo „ustanoví“ a nahrazuje se slovy „mohou požádat“, dále se vypouští slovo „především“ a nahrazuje slovem „pouze“.
42. V § 21 odst. 2 se na závěr doplňuje „e/ se ukáže, že úkon je již mimo rozsah jeho znalecké oprávněnosti, mandátu, znalostí či objektivních možností.“

43. V § 21 odst. 3 se vypouští slova „znaleckou kancelář a“
44. V § 22 odst. 1 se vypouští slova „v souvislosti s“.
45. V § 22 se vypouští odst. 2; odst. 3 se označí jako odst. 2.
46. V § 22 odst. 2 (dosavadní odst. 3) se slova „odstavců 1 až 2“ nahradí slovy „odstavce 1“.
47. V § 22 odst. 2 (dosavadní odst. 3) se slovo „nich“ nahradí slovem „něm“ a za slovo „prokáže-li“ se doplní slovo „se“.
48. V § 23 odst. 2 se v 2. větě vypouští slova „nebo název znalecké kanceláře“ a slova „znalecká kancelář“.
49. § 24 odst. 2 zní: „(2) Písemný znalecký posudek musí obsahovat tyto náležitosti
- a) titulní stranu,
 - b) zadání,
 - c) výčet podkladů,
 - d) nález,
 - e) zhodnocení dokumentace a skutečnosti,
 - f) analýzu stavu a zvoleného postupu,
 - g) posudek,
 - h) závěr,
 - i) znaleckou doložku, razítko a podpis,
 - j) případné přílohy.“
50. § 24 odst. 3 zrušit a nahradit tímto zněním: „(3) V případě, že znalecký posudek zpracovalo více znalců, musí být připojena znalecká doložka, razítko a podpis každého z nich.“
51. § 24 odst. 4 zrušit a nahradit tímto zněním: „(4) Znalecký posudek zpracovaný znaleckým ústavem musí být podepsán odpovědnou osobou tohoto ústavu.“
52. V § 24 odst. 7 první věta zní: „znalecká doložka obsahuje označení seznamu, v němž je znalec zapsán, označení oboru a odvětví, případně specializaci, ve kterých je oprávněn podávat znalecké posudky, a číslo položky, pod kterou je znalecký posudek zapsán v evidenci.“

53. § 25 zní:

§ 25

Evidence znaleckých posudků

- (1) Znalec je povinen vést deník, do něhož zapíše do 5 pracovních dnů ode dne zadání znaleckého posudku nebo ode dne, kdy nastala skutečnost, ke které se povinnost zápisu váže
- a) den zadání,
 - b) den podání, případně den vysvětlení nebo doplnění znaleckého posudku,
 - c) předmět znaleckého posudku,
 - d) obor a odvětví, ve kterých má být podán znalecký posudek,
 - e) označení zadavatele,
 - f) evidenční číslo znaleckého posudku,

- g) termín pro vyhotovení znaleckého posudku,
 - h) příslušné číslo jednacích orgánů veřejné moci,
 - i) údaj o vyúčtovaném a přiznaném znalečném, a to i pokud byla sjednána smluvní odměna,
 - j) počet dnů od podání do proplacení znaleckého posudku.
- (2) Znalec každoročně zpracovává evidenci, v níž je veden
- a) celkový počet zpracovaných znaleckých posudků zadaných orgány veřejné moci v jednotlivých letech,
 - b) celkový počet zpracovaných znaleckých posudků zadaných orgány veřejné moci v jednotlivých letech, které byly proplaceny ve lhůtě delší, než 30 dnů od podání či odevzdání znaleckého posudku,
 - c) celkový počet zpracovaných znaleckých posudků zadaných ostatními zadavateli v jednotlivých letech,
 - d) celkový počet zpracovaných znaleckých posudků v jednotlivých letech,
 - e) počet zadaných, dosud nezpracovaných znaleckých posudků zadaných orgány veřejné moci,
 - f) počet zadaných, dosud nezpracovaných znaleckých posudků zadaných ostatními zadavateli,
 - g) celkový počet zadaných, dosud nezpracovaných znaleckých posudků.
- (3) Podrobnosti o vedení evidence stanoví ministerstvo vyhláškou.
- (4) Příslušný krajský soud provede nejméně jedenkrát ročně kontrolu vedení evidence u všech znalců. Ministerstvo provede nejméně jedenkrát za rok kontrolu vedení evidence u všech znaleckých ústavů."

54. V § 26 odst. 1 se vypouští slova „Ministerstvo nebo“.

55. V § 26 odst. 1 písm. c) se vypouští slova „nebo znalecký ústav“.

56. V § 26 odst. 2 se vypouští slova „Ministerstvo nebo“.

57. V § 26 odst. 5 se vypouští slova „ministerstvo nebo“.

58. V § 27 odst. 2 se vypouští slova „nebo ministerstvo“.

59. § 27 odst. 4 zní: „(4) Příslušný krajský soud vymaže znalce ze seznamu na jeho žádost, nebo protože znalec zemřel.“.

60. V § 27 odst. 6 se vypouští slova „a znalecká kancelář a znalecký ústav ministerstvu“.

61. § 29 odst. 3 se vypouští.

62. V § 29 odst. 4 se v první větě za slovo „Odměna“ vkládají slova „v případech, kdy je zadavatelem orgán veřejné moci,“.

63. V § 29 odst. 5 se vypouští slova „, znalecká kancelář“.

64. § 29 odst. 6 zní: „(6) Výši stanovených odměn ministerstvo každoročně upravuje v závislosti na vývoji průměrné nominální mzdy fyzických osob v nepodnikatelské sféře dosažené podle zveřejněných údajů Českého

statistického úřadu za předminulý kalendářní rok. Podrobnosti o výši a způsobu určení odměny stanoví ministerstvo vyhláškou.“.

65. V § 30 odst. 6 se vypouští druhá věta.

66. § 31 včetně nadpisu zní:

„§ 31

Poskytnutí zálohy

Znalec má nárok na poskytnutí přiměřené zálohy na znalečné.“

67. § 32 včetně nadpisu zní:

„§ 31

Vyúčtování a úhrada

Byl-li znalecký posudek zadán orgánem veřejné moci, je znalec povinen vyúčtovat znalečné zároveň s podáním znaleckého posudku. O jeho výši rozhodne orgán veřejné moci, který rozhodl o ustanovení, a to bez zbytečného odkladu. Znalečné se uhradí nejpozději do 30 dnů od podání znaleckého posudku.“

68. § 33 odst. 3 zní: „(3) Nejméně každých pět let výkonu znalecké činnosti si příslušný krajský soud může vyžádat náhodně vybrané znalecké posudky znalce a náhodně vybrané znalecké posudky znaleckého ústavu zpracované v posledních pěti letech za účelem kontroly jejich souladu zejména s právními předpisy a obecně uznávanými postupy a standardy a pravidly daného oboru a odvětví. Shledá-li orgán dohledu závažné nedostatky, zahájí řízení o přestupku; na menší nedostatky znalce upozorní a uzná-li to za vhodné, rozhodne o udělení výstrahy, případně rozhodne o rozšíření kontroly nebo zopakování kontroly po uplynutí přiměřené doby.“

69. V § 33 odst. 7 se vypouští slova „nebo ministerstvu“.

70. V § 35 doplnit v závěru nový odst.6: „(6) člen poradního sboru, pokud není zaměstnancem zřizovatele poradního sboru, má nárok na obvyklou odměnu, náhradu nákladů a refundaci mzdy po dobu přípravy a výkonu své funkce v jeho pracovní době odpovídající platným předpisům a profesnímu zařazení člena poradního sboru k datu výkonu této funkce.“

71. V § 36 odst. 1 se vypouští slova „, znalecká kancelář“.

72. V § 36 odst.1 zrušit odstavce g/, i/, l/ a adekvátně tomu změnit značení zbývajících odstavců.

73. V § 37 odst. 1 se vypouští slova „nebo právnická osoba“.

74. V § 37 odst. 1 písm. a) se vypouští slova „znaleckou kancelář“.

75. V § 38 odst. 1 se vypouští slova „a u znaleckých kanceláří, znaleckých ústavů a jiných právnických osob ministerstvo“.

76. V § 38 odst. 4 se vypouští slova „, znalecká kancelář“.

77. V § 39 odst. 1 se vypouští slova „, znalecké kanceláři“.

78. V § 39 odst. 2 se vypouští slova „Ve výstraze se rovněž uvede, zda má být uveřejněna v seznamu. „

79. § 45 zrušit celý odst. 2 a nahradit jej tímto zněním:

(2) Znalecký ústav zapsaný podle dosavadních právních předpisů v I. oddílu seznamu může nabytím účinnosti tohoto zákona vykonávat znaleckou činnost pouze prostřednictvím jednotlivých znalců.“

80. § 45 odst. 4 vypustit

81. V § 46 odst. 1 se vypouští slova „, znalecká kancelář“.

82. V § 46 odst. 1 zní: „(1) Znalec podle § 44 a 45 je zapsán pro stejné obory a odvětví jako byl zapsán do dne účinnosti tohoto zákona; zanikl-li takový obor nebo odvětví ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, je zapsán do nejbližšího příbuzného oboru.“

83. V § 46 se vypouští odst. 2; odst. 3 se vyznačí jako odst. 2.

84. V § 48 vypustit celý bod 1.

85. V § 49 bodu 1 se z nadpisu vypouští slova „, znalecká kancelář“.

86. V § 49 bodu 6 se vypouští slova „nebo znalecká kancelář“ a slova „, znaleckých kanceláří“.

87. V § 49 se vypouští body 7 a 10.

88. V § 49 bodu 16 se vypouští slova „, znaleckou kancelář“.

89. V § 49 bodu 18 se vypouští slova „; odměna nenáleží konzultantovi, který poskytuje odbornou pomoc v pracovněprávním vztahu k orgánu nebo instituci uvedené v odstavci 3 větě druhé“.

90. V § 50 se vypouští slova „ústavem nebo znaleckou kancelář“ a nahrazují slovem „znalcem“.

91. V § 50 se vypouští slova „, znaleckých kancelářích“.

92. V § 51 se v bodech a) a b) vypouští slova „, znaleckých kancelářích“.

DOPORUČENÍ

Řešením situace je pouze faceliftovat rakouské zákonné předpisy o soudních znalcích a podpořit návrh zákona o Komore soudních znalců, který již dříve předložili poslanci dvou současných koaličních stran a který 22.2.2001 poslanecká sněmovna zamítla v prvním čtení díky poslancům dvou současných opozičních stran. Argumenty oponentů návrhu zákona tehdy svědčily o naprostém nepochopení, či dokonce o jeho neprostudování. PSP ČR pak požádala vládu, aby do konce roku 2001 předložila vlastní návrh zákona, což se za 15 let nestalo. Ministerstvo stále zarputile nehodlá navrhnout zřízení Komory znalců zákonem, ačkoliv tento systém velmi dobře funguje více než 100 let v Rakousku. Paní prof. Válková po svém nástupu do funkce ministryně projevila zájem o 15 let starý návrh zákona, který tehdy v PSP neprošel, a jednak o organizaci znalecké činnosti v Rakousku. Všechny materiály jí byly poskytnuty. V té době byl jejím prvním náměstkem současný ministr spravedlnosti. Bohužel po odchodu paní profesorky z čela ministerstva bylo zřejmě vše hozeno do koše. Polemika ministerstva proti zřízení komory je úsměvná. Ví vůbec ministerstvo kolik oborů, odvětví a specializací je v medicíně? A přesto ČLK úspěšně již mnoho let funguje.

Současné platné znění zákona má 26 paragrafů. Navrhovaný zákon má 47 paragrafů a k tomu další paragrafy, které mění jiné zákony. Ministerstvo se tak zarputile drží zásady tvořit stále složitější, delší a komplikovanější zákony, ačkoliv by tomu mělo být naopak. Pokud by byl návrh zákona přijat, tak by zcela nepochybně nepřinesl užitek ani státu, ani znalcům a ani dalším občanům této republiky. Odstranění všech podstatných vad je nereálné. Skutečný účel zákona a záměr jeho tvůrců tak nemůže být zvýšení kvality znalecké činnosti, ale likvidace této činnosti během několika příštích let.

Proto je třeba vyvinout veškeré úsilí, aby ministerstvem předložený návrh zákona byl vládou i parlamentem odmítnut!

Další poznámky k návrhu jednotlivých ustanovení zákona po paragrafech:

§ 1 odst. 3 – není zřejmé, jak může znalec vykonávat znaleckou činnost hospodárně; znalec musí vykonávat svoji činnost tak, aby dosáhl výsledku, který odpoví na otázky jemu položené a maximální mírou jistoty a za použití osvědčených postupů a metod „best practices). Pokud se v DZ uvádí jako důvod hospodárnosti „aby nevznikaly zbytečné náklady (neboť se pak vystavují mj. riziku, že jim tyto náklady nebudou přiznány), pak toto je zcela věcí znalce a orgánu, přiznávajícího odměnu a není třeba touto proklamací účastníky nějak vybízet.

§ 5 odst. 1 písm. g) – požadavek, aby znalec měl doručovací adresu na území České republiky, není srozumitelný; podle DZ by se mělo jednat o poštovní adresu, je nicméně třeba upozornit, že stejně hodnotnou a platnou doručovací adresou může být adresa datové schránky znalce podle zvláštního předpisu (zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů), kam jsou v takovém případě povinny všechny orgány veřejné moci doručovat.

§ 7 odst. 1 – zákon nerozlišuje veřejné a soukromé vysoké školy, přičemž nezohledňuje všeobecně známé informace o kvalitativním rozdílu mezi těmito druhy škol; správně by bylo, pokud škola provádí vlastní vědecko-výzkumnou činnost a je oprávněna realizovat doktorské studium v oboru, v němž hodlá vykonávat znaleckou činnost

- představa, že kolektivní orgán, jakým je vědecká rada, bude schvalovat znalecké posudky, svědčí o naprostém nepochopení fungování vysokých škol (frekvence jednání vědeckých rad je obvykle 1x za ¼ roku, přičemž není zřejmé, zda se bude jednat o vědeckou radu školy nebo fakulty); odlišně je pak uvedeno v § 24 odst. 4 „Znalecký posudek zpracovaný znaleckým ústavem musí být vzat na vědomí radou instituce, vědeckou radou, uměleckou radou či jiným obdobným odborným kolektivním orgánem“.

§ 9 odst. 6 – není zřejmé, proč by měl na vyžádání ministerstva nebo příslušného krajského soudu žadatel doložit rozhodnutí o odsouzení. Pokud byl odsouzen za úmyslný trestný čin nebo nedbalostní trestný čin spáchaný v souvislosti s výkonem znalecké činnosti a tento nebyl zahlazen, pak se tato skutečnost objeví ve výpisu z evidence Rejstříku trestů včetně kvalifikace skutku. Pokud byl odsouzen žadatel za něco jiného, co není překážkou pro jmenování znalcem, pak tedy není důvodu, aby žadatel něco dokládal.

§ 19 – ustanovení o mlčenlivosti neřeší rozpor s právními předpisy, které již nyní tuto mlčenlivost prolamují, konkrétně kontrolní hlášení o DPH a EET (elektronická evidence tržeb).

§ 23 – lze pochybovat o tom, že budou k dispozici kvalifikované certifikáty, na kterých je založeno kvalifikované elektronické časové razítko, s platností nejméně 5 let ode dne vyhotovení znaleckého posudku, když v současnosti se vydávají pouze na 1, max. 2 roky.

§ 25 odst. 2 písm. j) – pokud byla sjednána smluvní odměna, je to soukromoprávní vztah mezi zadavatelem a znalcem a ministerstvo by nemělo mít možnost získávat informace o sjednané a zaplacené odměně. Není k tomu ani žádný důvod.

§ 29 odst. 3 – jedná se o vysloveně socialistické ustanovení, kterým se stát vměšuje do soukromoprávních vztahů postavených na principu smluvní volnosti a představuje zjevně protiústavní omezování subjektů soukromého práva, kterým je bráněno jednat podle své vůle. Navíc údajný nepoměr je sankcionován jako přestupek podle § 36 odst. 1 písm. g) **Lze se důvodně domnívat, že toto ustanovení by bylo posouzeno jako protiústavní.**

§ 35 – zatímco DZ předpokládá odměňování odborníků z poradního sboru, ve vlastním textu zákona se s tím nepočítá.

§ 36 odst. 1 písm. l) – považovat nesprávné vyúčtování znalečného za přestupek nelze bez toho, že bude definováno, co se pod pojmem „nesprávně“ rozumí: chybné použití sazby? písařská či početní chyba? špatný jiný údaj (IČ, DIČ, adresa apod.)? rozhodnutí zadavatele o nepřiznání celé účtované odměny? Sankce 100 000 Kč je zejména v tomto případě absurdní.

§ 39 – výstraha, která není výsledkem standardního správního řízení je možným projevem zvůle či libovůle krajského soudu či ministerstva, a to zejména proto, že znalec nemá možnost se proti ní standardním způsobem odvolat či iniciovat soudní přezkum; přitom udělení výstrahy může být v budoucnu zohledněno při rozhodování o sankci dle § 38 odst. 3.

HISTORICKÝ EXKURS do vývoje znalecké činnosti u nás

Situace do roku 1949

Jak se uvádí v důvodové zprávě k zákonu o stálých přísežných znalcích a tlumočnících, do roku 1949 byly předpisy o soudních znalcích roztroušeny po různých zákonech a vládních nařízeních. Vedly se např. seznamy znalců podle § 13 zák. č. 337/1921 Sb., podle § 25 vl. nař. č. 115/1931 Sb., podle §§ 1 až 10 vl. nař. č. 100/1933 Sb., podle vl. nař. č. 269/1939 Sb. atd. Seznamy vedly jednak krajské soudy, jednak i okresní soudy. Různý byl také způsob ustanovování těchto znalců, ač v podstatě šlo o stejný úřad.

Ani sazby znalečného nebyly jednotné. V občanských věcech právních platilo např. vl. nař. č. 246/1934 Sb., a sazby vydané na jeho základě tehdy už zrušenými zemskými soudy. V řízení o zbavení svéprávnosti platí o odměnách znalců lékařů sazby použitelného vl. nař. č. 374/1938 Sb., pozměněného nařízením předsedy NÚC č. 284/1944 Sb. V řízení konkursním a vyrovnacím platily sazby vl. nař. č. 115/1931 Sb., pozměněného použitelným nařízením předsedy NÚC č. 36/1944 Sb. V trestním řízení v té době platilo o znalečném vl. nař. č. 121/1947 Sb. atd.

Zákon z roku 1949 a jeho prováděcí vyhlášky

Zákon č. 167/1949 Sb., o stálých přísežných znalcích a tlumočnících vznikl v rámci reformy soudnictví. Stálého přísežného znalce jmenoval na žádost nebo z moci úřední krajský soud, v němž měl znalec bydliště. Osnova neurčovala způsob, jak třeba prokázat „potřebné znalosti a zkušenosti“, ponechala posouzení v této okolnosti volnému uvážení soudu. Byly vynečány podmínky „svéprávnosti“, „určitého věku“ atd., neboť toto vše obsahoval výraz „je s to úřad znalce náležitě vykonávat“. Znalec byl oprávněn vykonávat svůj úřad na celém území státu. Na žádost úřadů a orgánů veřejné správy nebo stran mohl být znalec činný i mimo soudní řízení. Znalec byl podroben doзору a kárné moci krajského soudu, kterým byl ustanoven.

Znalec měl nárok na náhradu hotových výloh spojených se znaleckým úkonem a na přiměřenou odměnu (znalečné). Podrobnosti upravovalo vládní nařízení č. 76/1950 Sb., o odměně a náhradě hotových výloh stálých přísežných znalců a tlumočnicků. Na tento předpis navazovala vyhláška č. 404/1950 Ú.I.I., kterou se stanoví sazby odměn stálých přísežných znalců a tlumočnicků.

Sazby odměn za znalecké úkony

Odměna za znalecký úkon činí za každou hodinu pracovní doby, potřebné k přípravě a k provedení úkonu,

- ve stupni I. bylo-li třeba k provedení úkonu odborných znalostí a zkušeností, získaných trvalým zaměstnáním v příslušném oboru ... **Kč 50,-**
- ve stupni II. bylo-li třeba k provedení úkonu odborných znalostí a zkušeností, získaných vyšší teoretickou přípravou a trvalým zaměstnáním v příslušném oboru ... **Kč 100,-**
- ve stupni III. bylo-li třeba k provedení úkonu nezbytné zvláštní vědecké kvalifikace ... **Kč 150,-**.

Zvýšení odměny za znalecký posudek

Činí-li okolnosti případu znalecký úkon mimořádně obtížným, odměna se přiměřeně zvýší, nikoliv však na dvojnásobek sazby.

Znalecké předpisy z konce 50. let

Úkolem zákona č. 47/1959 Sb., o úpravě právních poměrů znalců a tlumočnicků bylo důsledně vymýtit soukromopodnikatelské způsoby při provádění znaleckých úkonů. Tehdy uplatněný princip kolektivní viny zcela smetl instituci stálých přísežných znalců. Výše odměny za znalecký úkon (znalečné) se řídilo povahou odborných znalostí, jejíž bylo třeba k provedení tohoto úkonu, a délkou pracovní doby, potřebné k jeho přípravě a provedení.

Znalecké úkony byly zadávány orgánům státní správy a organizacím socialistického sektoru, které pro konkrétní znalecký úkon označily svého pracovníka s potřebnými předpoklady ke zpracování znaleckého posudku. Znalec vykonával znalecký úkon v rámci svých pracovních povinností.

Pouze výjimečně bylo možno svěřit znalecký úkon přímo některému jednotlivci, který měl potřebné znalosti.

Odměna za znalecký úkon a přiznaná náhrada hotových výloh byla vyplácena orgánu nebo organizaci podle vyhlášky č. 193/1959 Ú.l., k provedení zákona o úpravě právních poměrů znalců a tlumočnicků.

Sazby odměn za znalecké úkony

Odměna za znalecký úkon činila podle jeho obtížnosti za jednu hodinu skutečně vykonané práce potřebné k provedení úkonu

- ve stupni I, bylo-li třeba k provedení úkonu odborných znalostí a zkušeností získaných delší odbornou praxí nebo činností, nejvýše ... **10 Kč,**
- ve stupni II, bylo-li třeba k provedení úkonu odborných znalostí a zkušeností získaných vyšší teoretickou přípravou a trvalým zaměstnáním v příslušném oboru, nejvýše ... **16 Kč,**
- ve stupni III, bylo-li třeba k provedení úkonu nezbytné zvláštní vědecké kvalifikace, nejvýše ... **20 Kč.**

Zvýšení odměny za znalecký posudek

Činí-li okolnosti případu znalecký úkon mimořádně obtížným, může být ve výjimečných a zvláště odůvodněných případech odměna ve stupni III přiměřeně zvýšena, nejvýše však o 20%.

Organizace, která označila svého pracovníka pro znalecké úkony, nemohla podle platných mzdových a finančních předpisů použít částek, které jí byly vyplaceny za znalecké úkony, k odměnění svého pracovníka za znalecký úkon. Proto byla dána možnost, aby prováděcí předpisy stanovily, za jakých podmínek mohl orgán nebo organizace poskytnout svému pracovníku za znalecký úkon odměnu. Šlo především o odměnu za práci přesčas a za mimořádné pracovní zásluhy.

Pokud byly znalecké úkony zadávány jednotlivcům (jednalo se o výjimku, neboť podle tehdejších předpisů se zadávání prací a služeb socialistickými organizacemi soukromým podnikatelům přičilo obecnému zájmu a bylo nepřijatelné), při jejich odměňování byla uplatněna vládní vyhláška č. 40/1959 Ú.l., o zadávání prací a služeb socialistickými organizacemi jednotlivcům. Odměna musela být přiměřená vykonané práci a nesměla přesahovat výši stanovenou mzdovými předpisy platnými pro obdobné práce.

Situace v 60. letech

V 60. letech se zjistilo, že úprava znalecké činnosti provedená zákonem č. 47/1959 Sb. přinesla v praxi mnohé nedostatky, které se projevovaly zejména v tom, že poklesla kvalita většiny znaleckých posudků, a že při jejich podávání často docházelo ke značným průtahům. Závady se projevovaly zejména ve správnosti zjištění skutkového stavu, v rychlosti i hospodárnosti řízení.

Jednou z hlavních příčin poklesu kvality znaleckých posudků bylo, že docházelo k oslabení osobní odpovědnosti znalců za provedení posudku. Nemalý podíl na nedostacích ve znalecké činnosti měla i okolnost, že ani organizace ani její pracovníci nebyli na jejím provádění dostatečně hmotně zainteresováni. Pro organizace byla znalecká činnost nerentabilní.

Znalecké předpisy z konce 60. let

Cílem zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících bylo zajištění řádného výkonu znalecké a tlumočnické činnosti. Rozsah úpravy se rozšířil o znaleckou činnost mimo rámec řízení, pokud souvisela s určitými právními úkony občanů a organizací.

Základem nové organizace znalecké činnosti byl a dosud je určitý okruh znalců jmenovaných předepsaným způsobem a zapsaných v seznamech, které vedou krajské soudy jako orgány státní správy soudů.

S odůvodněním celosvětového směru vývoje soudní expertízy v 60. letech minulého století byla do organizační struktury znalecké činnosti začleněna i expertizní činnost vědeckých ústavů a odborných pracovišť s tím, že mohou podat posudek zejména v obtížných a komplikovaných případech. Odpovědnost za posudek byla svěřena ústavu jako organizaci (tedy nikoliv posudek jednotlivého pracovníka ústavu nebo kolektivní posudek více znalců).

Pokud byly v určitém oboru ústavy nebo jiná pracoviště specializována na znaleckou činnost, byly státní orgány povinny vyžadovat posudky především od nich (zapsané v I. oddíle seznamu ústavů). Ve zvláště obtížných případech vyžadujících vědeckého posouzení mohly státní orgány požádat vědecké ústavy, vysoké školy a instituce, aby samy podaly posudek (zapsané v II. oddíle seznamu ústavů).

Sazby odměn za znalecké posudky

V souladu se socialistickými principy odměňování práce odměna za znalecký posudek činí podle jeho obtížnosti za jednu hodinu práce

- a) jde-li o práci, jejíž úspěšné provedení nevyžaduje vědeckou nebo vysokoškolskou kvalifikaci (stupeň I) ... **až 17 Kč**,
- b) jde-li o práci, jejíž úspěšné provedení vyžaduje vysokoškolskou kvalifikaci (stupeň II) ... **až 25 Kč**
- c) jde-li o práci, jejíž úspěšné provedení vyžaduje vědeckou kvalifikaci (stupeň III) ... **až 35 Kč**.

Zvýšení odměny za znalecký posudek

Je-li znalecký posudek vzhledem k okolnostem případu mimořádně obtížný, může být ve zvláště odůvodněných případech odměna výjimečně přiměřeně zvýšena až o 20%.

Základní změna v úpravě odměňování znalecké činnosti na konci 60. let spočívala v tom, že nárok na odměnu příslušel přímo znalci, nikoliv organizaci, u níž pracoval.

V případě dohod organizací s občany, odměňování úkonů prováděných mimo řízení se řídilo předpisy o odměňování činnosti konané podle dohod o pracovní činnosti mimo pracovní poměr (vyhláška ministerstva financí č. 91/1966 Sb.). Sazby byly stejné, jako v prováděcí vyhlášce.

Pravděpodobným důvodem, proč způsob odměňování a sazby odměn stanovené vyhláškou č. 37/1967 Sb. navazovaly na odměny stanovené za znalecké úkony vyhláškou č. 193/1959 Ú.l. pro socialistické organizace, je, že podle zákona č. 36/1967 Sb. byly státní orgány povinny vyžadovat posudky především od ústavů nebo jiných pracovišť specializovaných na znaleckou činnost.

V případě znalců se předpokládalo, že byli v pozici zaměstnance, znalecké posudky zpracovávali v pracovní době a měli možnost využít přístroje, jiná zařízení a materiály, jichž bylo nezbytně třeba k provedení znaleckého posudku. Znalecká činnost pro ně představovala pouze přivýdělek.

Znalecká činnost i nadále nebyla rentabilní a ani nebyl zájem, aby se rentabilní stala. K rehabilitaci znalecké činnosti v oblasti odměňování nedošlo, neboť přetrvaly negativní postoje konce 50. let k vykonávání znalecké činnosti jako svobodného povolání.

Novely znaleckých předpisů z konce 60. let

Zákonem č. 444/2011 Sb. došlo ke změně v oblasti znaleckých ústavů. Znaleckými ústavů byly nově právnické osoby nebo jejich organizační složky, které jsou specializovány na znaleckou činnost a jsou zapsány do seznamu znaleckých ústavů. Podle zákona se seznam člení na dva oddíly: do II. oddílu se zapisují vysoké školy nebo jejich součásti a veřejné výzkumné instituce, případně jiné osoby veřejného práva nebo jejich organizační složky vykonávající vědeckovýzkumnou činnost v příslušném oboru. Tyto ústavy jsou určeny především pro zpracování znaleckých posudků ve zvláště obtížných případech vyžadujících zvláštního vědeckého posouzení. Do I. oddílu seznamu se zapisují ostatní znalecké ústavy.

Vývoj sazeb odměn za znalecké posudky

Nejprve byly vyhláškou č. 184/1990 Sb. změněny odměny znaleckým ústavům, kterým nově náležela odměna a náhrada nákladů („znalečné“) ve výši odpovídající stanoveným cenám nebo smluvním cenám, které znalecké ústavy účtují na základě hospodářských smluv za odborné posudky, expertizy nebo obdobné výkony.

Vyhláškou č. 77/1993 Sb. došlo ke změně odměn za znalecký posudek, přičemž odměna podle jeho náročnosti a podle stupně odbornosti, kterou bylo nutné vynaložit, za jednu hodinu práce nově činí **75 až 125 Kč.**

A konečně vyhláškou č. 432/2002 Sb. byly odměny znalců a znaleckých ústavů sjednoceny. Nově odměny za znalecký posudek činí podle jeho náročnosti a podle míry odborných znalostí, které bylo nutné k jeho podání vynaložit, za jednu hodinu práce **100 až 350 Kč.** Tato úprava platí dodnes a nakolik je již dehonestující ve všech svých důsledcích není třeba opakovat. Současný návrh Msp ČR paradoxně ani nedosáhnul navrhované úrovně odměn prosazované týmž ministerstvem před zhruba 5 lety, kdy již byla podpořena verze plošné odměny 700,-Kč/hod.+paušální přípočet náhrad 30%+DPH. Návrh nakonec uřadil konec tehdejší vlády a trvalá nevole ze strany MV ČR, které prý na to nemělo finance.